

1 Europa atranda Lietuvą

- XI** a. pr. vokiečių rašytiniame šaltinyje – Kvedlinburgo analuose yra toks įrašas: „1009 metais šventasis Brunonas, [...] Rusios ir Lietuvos pasienyje
- p. 17** pagonių trenktas į galvą, su 18 saviškių kovo 9 dieną nukeliavo į dangų“. Šiame sakinyje pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas. Įgyti vardą labai reikšminga. Kėsintasi jį net sunaikinti – XVI a. vid., sudarant Liublino uniją, Lietuvą buvo siūloma pavadinti Naująja Lenkija, o okupuota Rusijos, XIX a.
- p. 24** Lietuva tapo „Šiaurės vakarų kraštu“. 1009 m. Lietuvai baigėsi bevardė epocha. Lietuva neatsitiktinai paminėta 1009-aisiais – tais metais į Lietuvą atvyko krikščionybės skleidėjas (drauge ir Šv. Romos imperatorių Otono III bei Henriko II politikos vykdytojas) vienuolis saksų grafo sūnus Brunonas Kverfurtietis (apie 974–1009 m.), apkrikštijo Lietuvos „karalių“ Netimerą, buvo nužudytas ir vėliau kanonizuotas. Šis įvykis ištraukė Lietuvą iš
- p. 18–19** nežinomybės – šv. Brunono (Bonifaco) misijos ir kankinystės istorijos pateikia pirmąją Lietuvos vaizdą. Galima teigti, jog Kolumbas atrado Ameriką, o šv. Brunonas – Lietuvą.

XI A. VID. PASAULIO ŽEMĖLAPIS

Šiame pasaulio žemėlapyje (tai iliustracija iš VIII a. gyvenusio vienuolio Beato „Apokalipsės komentarų“ XI a. vid. kopijos, darytos Akvitanijos Šv. Severino vienuolyne) Lietuvos nėra: to meto Europai ji nežinoma. Tačiau nepažymėtos net ir valstybės sukūrusios ir apsikrikštijusios šalys – Lenkija ir Vengrija. Tai suprantama: žinios apie to meto Europos pakraščius tik praėjus kuriam laikui tapdavo ir geografinio vaizdinio dalimi. Viduramžių Europa kūrėsi ant Romos imperijos griuvėsių. Ankstyvųjų Viduramžių Europa – tai Frankų imperija. Ilgainiui Europos dalimi tapo kiti kraštai: Karolio Didžiojo (768–814) nukariauti saksai (tarp Reino ir Elbės), Anglija, Skandinavijos šalys, Vidurio Europos kraštai – Čekija, Lenkija, Vengrija. Juo šalis toliau nuo buvusių Romos imperijos sienų – *limes*, juo labiau vėlavo valstybių kūrimosi procesai, krikštas ir raštas, juo vėliau apie ją sužinojo Europa. Taip nutiko ir Lietuvai.

OTONAS I DIDYSIS IR JO ŽMONA ADELHEIDĖ.
MAGDEBURGO KATEDROS SKULPTŪROS. XIII A.

Magdeburgo katedros skulptūros vaizduoja Saksų dinastijos (919–1024) atstovą Otoną I Didįjį (936–973 – Vokietijos karalius), kurį 962 m. popiežius vainikavo imperatoriaus karūna ir (kaip anksčiau Karolį Didįjį) paskelbė Romos imperatoriumi. Taip buvo įkurta Vokietijos, arba Šventoji Romos, imperija, apie kurią sakoma, kad ši valstybė nebuvo nei šventa, nei Romos (atsisakiusi pretenzijų į Italiją, nuo XV a. ji apėmė daugiausia tik vokiečių žemes ir buvo pradėta vadinti „Šventąja vokiečių tautos Romos imperija“), nei imperija (valdžia buvo sutelkta imperiją sudariusiose hercogijose). Tačiau šis politinis darinys egzistavo dar ilgus amžius (iki 1806 m.), kol jį išardė Napoleonas.

HENRIKAS II. MERZEBURGO KATEDROS PORTALAS. XVI A. PR.

OTONAS III IR JAM PRISIEKIANČIŲ ŽEMIŲ ALEGORIJA. APIE 1000 M.

Šv. Romos imperatoriui Otonui III (996–1002) priskiriamos Evangelijų knygos iliustracijose – pats imperatorius soste, apsuptas imperijos luomus simbolizuojančių figūrų, o prie imperatoriaus artėja alegorinės figūros: *Roma* (Italija), *Galia* (Prancūzija), *Germania* (Vokietija) ir *Sclavinia* (Slavų kraštai). Šv. Romos imperija paprastai laikoma vokiečių valstybe, tačiau Otonas III kūrė imperijos atnaujinimo programą (*renovatio imperium*), kurios prioritetas turėjo būti ne tiesiog šalių prijungimas, o kristianizacija. Otonas III – skirtingai nei pirmtakas Karolis Didysis – šalia bendro valdovo pripažino ir kitus – karalius ir kunigaikščius. Todėl tautas vaizduojančios moterys miniatiūroje su karūnomis ar į jas panašiomis kepurėmis. Kaip vokiečių ir italų karalius, Otonas III buvo lygus kitiems karaliams, tačiau kaip imperatorius – aukštesnis. Imperijos pavadinimui tarsi suteikiamas atitinkamas turinys, todėl pirma greitoje – Roma, o paskutinė – Slavų kraštai. Pastaroji figūra simbolizuoja naują krikščionybės sklaidos bangą: tuo metu jau buvo apsikrikštijusi Lenkija (966) ir Kijevo Rusia (988), vyko krikščioniškosios misijos į Vengriją ir Skandinaviją. Otono III aplinkoje subrendo ir pirmasis misionierius Prūsijoje šv. Adalbertas (Vaitiekus) bei šv. Brunonas (Bonifacas). Tiesa, pastarojo misija vyko jau valdant Henrikui II (nuo 1002 m. – Vokietijos karalius; 1014–1024 m. – Šv. Romos imperatorius). Čia pateikiamas jo atvaizdas – biustas iš vieno seniausių Saksonijos miestų Merzeburgo katedros portalo. 1004 m. Henrikas II atnaujino Merzeburgo vyskupiją ir fundavo šią katedrą kaip vyskupo rezidenciją.

LIETUVA EUROPOJE 1009 M.